

Minnesanteckningar Seniorråd

Tid: 3 juni 10-12.30, Fysiskt Tallhöjdens träffpunkt, enstaka digitalt på Teams

Närvarande: Anders Magnusson, Kari Strömgren Gerhardsson (Botkyrka), Alf Andersson, Kent Ivarsson, (Regionala pensionärsrådet), Birger Sjögren (ersättare), Tommy Hallberg, Haninge. Erland Bridell, Monica Fransson (Värmdö), Karin Nordh (Huddinge), Ann-Sofie Rhedin, Anette Erdner (Nacka), Irene Beckman, (Salem), Bengt Johansson, Bo Ohlson (Södertälje), Camilla Andersson och Helén Lieberman-Ram, Nestor

1 Välkommen och presentationsrunda

Denna gång samlades vi i en träffpunktslokal i Haninge, nära Nestors nya lokaler.

Dagens incheckningsfråga var: *Vilken fråga hör ni diskuteras mest nu inom kommunen inför den nya socialtjänstlagen som snart träder i kraft?* Vi gick laget runt så alla kort kunde kommentera frågan:

Karin, Huddinge: God och nära vård diskuteras och KPR för en nära diskussion om de frågorna. På föregående RPO möte diskuterades regionens handlingsplan Nära vård. Förebyggande arbete kring Hjärnhälsa är också aktuellt.

Alf, Regionen: Regionens diskuterar inte nya socialtjänstlagen på samma sätt som kommunerna gör. Regionala pensionärsrådet bjuder in personer från alla pensionärsorganisationer, som får vara med och sätta agendan för vilka frågor som ska lyftas upp.

Ann-Sofie och Anette, Nacka: Har lyssnat på en dragning om socialtjänstlagen, mycket fokus på förebyggande arbete, träffpunkter osv. Även diskussion om kvalitetsnära vård och god och nära vård. Finns mkt trafikproblem i Nacka, svårt för seniorer att ta sig till olika platser. Planerar en seniordag i oktober, då kommer nog nya lagen att lyftas upp.

Bengt och Bosse, Södertälje: Kommunen tar fram regelsystem kring mattider för skola och äldreomsorg. Beslut ska tas i fullmäktige. Bistånd utan särskild bedömning diskuteras. Taxor för hemtjänsten är en aktuell fråga, de är höga och man vill kunna jämföra sig med övriga Stockholm.

Erland och Monica, Värmdö: Seniorer har varit inbjudna till workshop kring nya socialtjänstlagen, bara 4 seniorer var med. Diskuteras om vad som menas med tidiga insatser, insatser utan utredning och särskilda bedömningar, ökad tillgänglighet. Ett Äldreprogram i kommunen håller på att tas fram med bla en vision fram till år 2050, framtidens socialtjänst ska integreras in i detta program. Äldreprogrammet rör ej bara vård och omsorg, hela kommunen berörs. Tex är samhällsbyggnadskontoret viktigt för att lyfta boendefrågan vilken måste stödja på olika sätt. Ju bättre man bor, desto bättre kommer man kunna klara sig själv, vilket är något som kommer bli nödvändigt.

Birger, Haninge: Vet bara att det varit möten med pensionärsrådet

Irene, Salem: Föredragning om vad nya socialtjänstlagen innebär, men inget praktiskt. Ofrivillig ensamhet - har fått pengar för det. Har mkt samarbete med projektledaren för det arbetet.

Anders, Botkyrka: Mycket diskussioner om hyreshöjningar på över 100 procent. Hälsocirklar. Seniorer skriver brev i lokalmedia om offentliga toaletter på busstorget som behövs och

förbättring av hissar på torget som bara rymmer 3 personer, vilket blir stora problem för de med funktionshinder. SPF i Salem och Botkyrka slår ihop sig, blir SPF Botkyrka-Salem.

2 Föregående minnesanteckningar

Ett förtydligande önskades under punkt 8 när det gäller egenvård med hjälp av personal. Viktigt att betona att det är denna typ av egenvård som avses och som är förutsättningen för den fortsatta texten i stycket. Nestor justerar anteckningarna men skickar inte ut dem på nytt.

3 Status Nestors projekt och aktiviteter

En kort genomgång av status på Nestors projekt och aktiviteter presenterades, se bilder 3–6 i bildspelet. Några kommentarer:

- STEG projektet är avslutat, en summerande konferens hölls under våren. Nu pågår en fas för forskargruppen med att skriva vetenskapliga artiklar.
- Rapportskrivning pågår i projektet om utvärdering av webbutbildningar och förutsättningar för att skapa hållbart lärande. Det kommer att kunna ligga till grund för fortsatt arbete för att ge stöd i arbetsplatslärande.
- Framtidens socialtjänst- handläggarens roll i förändring: Ett avslutande möte planeras i augusti där flera nyckelpersoner från kommunerna kommer bjudas in tillsammans med de biståndshandläggare och verksamhetsutvecklare som varit med i sonderingsarbetet.
- Några nya projekt: biståndshandläggare på nya platser och tidiga insatser för personer med demenssjukdomar och anhöriga.

På bild 7–8 presentas planer på hur Nestor kan komma att ge stöd till våra ägarorganisationer för en mer kunskapsbaserad äldreomsorg med fokus på demens, för att stärka och stödja implementering av Nationella demensstrategin. Detta under förutsättning att FoUerna tilldelas riktade stimulansmedel inom demensområdet. Beslut ännu ej taget om detta. Styrgruppen är intresserad av att Nestor undersöker dagverksamhet och hur väl vård- och insatsförlopp vid demens finns på plats i kommuner och region.

En gemensam workshop för Nestors styrgrupp, FoU-råd, seniorråd och Nestors medarbetare är inbokad till *fredagen den 14 november kl. 10-13* (cirkatider). Vi återkommer med ett ”save the date”-utskick. Rådet ombads ge förslag på teman för workshopen, här är några förslag som kom upp:

- Viktigt att vårda det friska! Förebyggande perspektivet
- Hur nyttja välfärdsteknik i större utsträckning? Både i förebyggande syfte och inom vård och omsorg
- Olika framtidsscenarier där äldre kommer behöva klara sig mer och längre i hemmamiljö.
- Bättre dialog mellan medborgarna och kommunerna. Handlar om resurser, men också om en kultur- och attitydförändring.

4 Presentation av resultat av forskningsprojekt: Särskilt boende, både ett hem och en institution- hur kan vi hantera detta? Karin Johansson

Karin inledde med att ställa en fråga: *På vilka platser känner ni er hemma?*

Några av de tankar som kom upp: I egna hemmet, på platser man känner igen, på olika mötesplatser, pensionärsföreningar, platser där man har mycket umgänge och sociala kontakter, vackra platser, uteplatser och andra miljöer, omgivningar man är van att vara i, platser man arbetat på, miljöer där man kommer i nära kontakt med andra, tex grannar och skapar hemkänsla och trygghet

Se vidare separat bildspel som Karin gick igenom.

Några kommentarer efter presentationen:

- Finns såklart skillnad mellan ett hem och en institution
- Dörrar på en institution som är låsta är ett stort problem och svårt att hantera. Gör att de boende inte kan gå in och ut hur de vill. I fall med boende med demenssjukdom måste man hitta andra sätt än att låsa in, tex använda GPS, trygghetslarm osv.
- Gränsland mellan kollektivet och det egna. Ska fungera både som arbetsplats och ett hem.
- Många gånger har man hamnat i kollektivet helt ofrivilligt.
- En del av miljön är de andra som bor där, de kan man inte välja bort.

5 Projektpresentation och diskussion- "Differentiering av arbetsuppgifter inom hemtjänsten", Åsa Skjutar

Se separat bildspel.

Projektet är ett samarbete mellan Socialstyrelsen och fyra FoU-enheter i landet: Nestor (södra Stockholm), Norrbotten, Uppsala och Östergötland. Differentiering av arbetsuppgifter i hemtjänsten innebär i stora drag att uppgifterna delas upp mellan olika personalgrupper, där undersköterskor (eller motsvarande) fokuserar på omsorg och vård, medan andra personalgrupper (t.ex. servicebiträden) utför mer serviceinriktade uppgifter som städning, tvätt och inköp. Socialstyrelsen har bland annat gjort kartläggningar inom området för att spegla hur landets kommuner hanterar frågan, men menar på att det saknas bra utvärderingar kring vilka effekter som uppnås. Nestors roll i projektet är att studera en av våra ägarkommuner som ännu inte infört differentiering av arbetsuppgifter men som ev. har planer på det. Fokus ligger på förutsättningar, förhoppningar och farhågor om differentiering införs, utifrån personalens, hemtjänstutförarnas och ledningens perspektiv. Projektet pågår fortfarande och kommer avrapporteras vid årsskiftet.

Åsa ställde frågan till rådet: *"Vad är det viktigaste i ett bra hemtjänstbesök?"*

Följande lyftes fram:

- att personalen kommer när de säger att de ska komma, att de kommer i tid
- man vill känna igen personen sen tidigare
- man vill ha tid att prata och vara lite social. Inte behöva räkna tid så exakt, det är kvaliteten som räknas
- det ska inte behövas särskild tid för att vara social
- personal ska inte tala om hur bråttom de har
- man ska känna sig trygg med den som kommer. Personal ska ha enhetlig klädsel, ta av skor och ytterkläder, kunna visa leg. Man ska visa respekt när man kommer i en annans hem
- ska kunna prata svenska med kunden

- ska följa genomförandeplan som tagits fram
- göra det som är avtalat

I socialtjänstlagen står: Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem **tillgodosedda på annat sätt** har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Vad betyder det och vem ska tillgodose det som en enskild behöver. Vad ska kommunen tillgodose och vad får man ombesörja på annat sätt? Insatser i hemtjänsten kan bestå av både service och personlig omsorg, se bild i bildspelet. Varje kommun beslutar själv vad som ska ingå i de resp. delarna. I takt med att allt fler äldre bor kvar hemma, även när de blir sköra och multisjuka, så har behoven av omsorg höjts och en del kommuner tänker att det är omsorg i första hand man ska erbjuda till de som mest behöver hjälp. Serviceinsatser kan ges av andra aktörer.

Differentiering av arbetsuppgifter kan göras på olika sätt: 1) Alla i arbetsgruppen gör allt. Göra så lika som möjligt för hela arbetsgruppen, 2) Arbetsgruppen delar upp arbetet, några ger omsorg och andra service, 3) Olika arbetslag som ger omvårdnad resp. service 4) Olika verksamheter gör olika typer av insatser; hemtjänst + RUT-avdrag

Nestors studie undersöker vilka förutsättningar, förhoppningar och farhågor som finns inför att ev. föra in differentiering av arbetsuppgifter. Samtal och intervjuer har gjorts med hemtjänstpersonal, olika hemtjänstutförare och personer på ledningsnivå.

Några övergripande fynd från studien, så här långt:

- Det pågår en "kundifiering"
- Kunderna ställer ökade krav, tydliga preferenser kring personalen; kön, namngivna personer, ej svenska som modersmål, när och vad/hur insatserna ska genomföras
- Konsumentlogik; man betalar för sin hemtjänst och därför kan jag ställa krav.
- Kunderna mindre tacksamma idag
- Kunderna mer ifrågasättande, har mkt klagomål både via telefon och i direkta möten med personal. Kan behöva lämna ut handlingar
- Kunderna idag är mer pålästa, kan relevanta lagar, man vet hur man överklagar, man ifrågasätter rutiner och hur hemtjänsten organiseras. Ifrågasätter betalningsmodeller för hemtjänsten som kan skilja sig åt i olika kommuner

Nu var det rådets tur att reflektera över det som kommit fram, tycker man det stämmer? Här är olika exempel på saker som lyftes fram under diskussionen:

- Ordet *kundifiering* är ett hemskt ord. Inte konstigt att äldre är mer aktiva idag, och lägger sig i hur hemtjänstens utförs. Man betalar för insatserna, alltså är man konsument av hemtjänst
- *Hur vanligt är det* att personal tänker på detta sätt som undersökningen visar?
- En viss *tidsplanering* för hemtjänsten måste det alltid finnas. Det gäller att prata respektfullt om tidsaspekten. Insatserna ska vara individuella utifrån enskildas behov, men tiden måste räcka till för de som är multisjuka som behöver stödet mest. Många sköra behöver många besök per dygn och de måste prioriteras om tanken är att äldre ska kunna bo kvar hemma så länge som möjligt.
- En bra tidsplanering kan vara viktig som en kontrollfunktion för tex multisjuka äldre, för att

säkerställa att de har haft alla hemtjänstbesök som de fått beslutade.

- Det finns alldeles *för lite pengar till hemtjänsten*, saknas marginaler och ”luft i systemet”.
- Vore bättre om hemtjänsten fick en pott pengar och sedan kunde styras av individuella behov mer än av tid och enskilda kostnader.
- Det kan vara bra att ta bort serviceinsatserna från hemtjänsten, *viktigare att ha omvårdnadstid för de som behöver stöd*.
- Differentiering kan också handla om att stärka sin *yrkesstolthet*. Vissa är proffs på att städa, får bra utbildning från städfirmor och kan passa bättre då att just specialisera sig på städ och likadant gäller för omsorgsinsatser. Det är bra att låta de som är utbildade inom något få arbeta med det som de kan bäst.
- Det behöver inte bli dyrare att *anlita städfirma* än att få städning med hemtjänsten. Dessutom kan en städfirma avlasta hemtjänsten och på sikt kan det då behövas färre timmar
- *Fast omsorgskontakten* borde kunna samordna/beställa städ och andra serviceinsatser även om det utförs av andra aktörer
- I glesbygdskommuner, ute i skärgården fungerar inte fast omsorgskontakt så bra, där behöver man hitta andra lösningar med personal som kan göra ”lite av varje”
- *Städning kan också fungera som en del av det vardagliga livet*, vilket tappas bort i de olika framtida scenarierna. Ju större svårigheter och utmaningar man har i vardagen desto viktigare kan det vara att få stöttning i att kunna göra det man har kunnat göra själv tidigare i livet. Man får stöd för att kunna bibehålla sina egna resurser så gott det går även när man blir sjuk och skör.
- Finns inte förutsättningar för hemtjänsten att göra städning som man blir nöjd med, vilket inte heller känns bra för personalen.
- ”Omvårdnadsstädning”- inget som känns rätt
- *Allt fler äldre kommer ordna med städning själva i framtiden*. Insatser som städning kommer tas bort för de som ej behöver helhetslösningar med både service och omsorg. Vad händer då med de multisjuka, demenssjuka och de utan närstående?
- Kommer behövas *helhetslösningar för dem med stora behov*, multisjuka, personer med demens, utsatta grupper (missbruk, psykisk ohälsa)
- Olika ekonomiska förutsättningar bland gruppen äldre, hur går det ihop med *jämlikhetsaspekten*?

6 Övrigt

Höstens möten äger rum: *fredagen 26 september* och *fredagen den 5 december*, kl. 10-12.30.

Vi önskar alla en härlig sommar!

Camilla och Helén

Vid pennan: Helén Lieberman-Ram, helen.lieberman-ram@nestorfou.se